

Regelgeving rond nieuwe vormen van dodenzorg, met bijzondere aandacht voor humusatie en alkalische hydrolyse

Kristof Van Assche, onderzoeksprofessor gezondheidsrecht
Universiteit Antwerpen

Wijzen van lijkbezorging

1. Begraven/tereardebestelling/inhumatie
 - a. stoffelijk overschot (op begraafplaats)
 - in volle grond
 - in kist
 - in lijkwade
 - bijzetten in grafkelder of bovengronds
 - b. asurn na crematie (op begraafplaats)
 - in volle grond
 - in urnenveld
 - bijzetten in grafkelder of bovengronds
 - c. asurn na crematie (op andere plaats dan begraafplaats)
2. Uitstrooien van as na crematie
 - op begraafplaats (strooiweide)
 - op zee (/in rivier)
 - (op privéterrein)
 - op andere plaats dan begraafplaats
3. Bewaren as door nabestaanden na crematie
4. Afstand aan de wetenschap

Decreet 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (Gewijzigd bij decreet 9 februari 2024)
Besluit Vlaamse regering 20 september 2024
Omzendbrief KBB/ABB2024/X 20 september 2024

Recente ontwikkelingen inzake lijkbezorging

1. Begraven/tereardebestelling/inhumatie
 - a. stoffelijk overschot (op begraafplaats)
 - in volle grond
 - in kist
 - in lijkwade
 - bijzetten in grafkelder of bovengronds
 - b. asurn na crematie (op begraafplaats)
 - in volle grond
 - in urnenveld
 - bijzetten in grafkelder of bovengronds
 - c. **asurn na crematie (op andere plaats dan begraafplaats)**
2. Uitstrooien van as na crematie
 - op begraafplaats (strooiweide)
 - op zee (/in rivier)
 - (op privéterrein)
 - **op andere plaats dan begraafplaats**
3. Bewaren as door nabestaanden na crematie
4. Afstand aan de wetenschap

Decreet 16 januari 2004 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (Gewijzigd bij decreet 9 februari 2024)
Besluit Vlaamse regering 20 september 2024
Omzendbrief KBB/ABB2024/X 20 september 2024

Recente ontwikkelingen inzake lijkbezorging

1. “Natuurbegraafplekken”

- argument: laatste rustplaats in natuur
 - opgaan in natuur → deel uitmaken van natuurlijke kringloop
 - natuur verrijken na dood ipv vervuilen
 - rustgevende omgeving voor nabestaanden
- aangelegd door gemeenten op openbaar natuurdomein met toestemming Agentschap voor Natuur en Bos
- uitstrooien van as of begraven in biologisch afbreekbare urnen
- piloot: 2015 (Rekem) → in 2018 officieel geopend
- 2025: 11 natuurbegraafplekken
- (<https://www.natuurenbos.be/activiteiten/natuurbegraafplek>)

Recente ontwikkelingen inzake lijkbezorging

2. “Natuurbegraafplaatsen”

- argument: laatste rustplaats in natuur
- aangelegd op begraafplaatsen
- zowel lichamen als asse (bio-afbreekbare lijkwade of urne)
- 2021 in Drongen
 - concessie 25 jaar
 - geen gedenktekens of markeringen
 - vogelhuisje aan kerselaar

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

1. [Cryolyse]
2. [Entomologische ontbinding]
3. Humusatie (menselijke compostering)
4. Alkalische hydrolyse (aquamatie)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

1. [Cryolyse:

- Procedure: ontbinding via extreme koude
 - vriesdrogen van lichaam met vloeibare stikstof van -196°C
 - verpulverd tot poeder binnen enkele minuten met hoogfrequente trillingen
 - zuivering: verwijdering van water en metalen implantaten
 - resten ondiep begraven in biologisch afbreekbare kist
 - aërobe bacteriën zetten resten om in humus binnen 6 à 12 maand
- bedrijf opgericht in 1997 in Zweden (Promessa Organic AB: cryomatie)

(Promessa)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

2. [Entomologische ontbinding:

- Procedure: biologische versnelling van ontbinding met insecten
 - lichaam in bioreactor/composteerunit, samen met substraat van aarde, houtsnippers, stro en larven van aasvliegen en/of compostwormen
 - insecten breken zachte weefsel af (10 à 20 dagen)
 - omgezet in compost
 - botten vermalen]

(Youtube)

Niet-toegelaten manieren van lijkbezorging

In Vlaanderen mag je overledenen enkel begraven of cremeren. Alternatieve manieren van lijkbezorging, zoals resomatie of humusatie, zijn niet toegelaten.

Resomatie

Resomatie, ofwel alkalische hydrolyse, is een chemisch proces waarbij het lichaam van een overledene wordt ontbonden in een stalen drukvat door middel van een stof met een hoge pH-waarde opgelost in heet water (meestal kaliumhydroxide).

Humusatie

Humusatie, ofwel humaan composteren, is een gecontroleerd proces waarbij het lichaam van een overledene langzaam wordt verteerd dankzij de micro-organismen uit een compost van houtsnippers. De stoffelijke resten transformeren tot vruchtbare compostgrond.

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- omzetting van lichaam in compost via versnelde, gecontroleerde microbiologische afbraak (zonder verbranding of chemische stoffen)
- “Natural organic reduction”; “Reerdigung”; “veraarding”
- afgeleid van dierlijke compostering (compostering overleden (boerderij)dieren na vogelgriep, varkenspest, etc.)
- experimenteel getest op menselijke lichamen in 2014 in Seattle
- sinds 2017 aangeboden door Recompose (volwaardige uitvaartcentra)
- 14 VS staten: Washington (2019); Arizona [“Grandpa in the Garden Bill”]; California; Colorado; Delaware; Georgia; Maine; Maryland; Minnesota; Nevada; New York; Oregon; Vermont; New Jersey (2025)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

▪ Procedure in VS:

- lichaam in gesloten cilindervormige container (*vessel, cabine, composteertank*) samen met plantaardig substraat van houtsnippers en stro
- cilinder blijft 30 dagen afgesloten
 - microben breken organische stoffen af
 - temperatuur en vochtigheid constant gecontroleerd
 - minstens 72 uur 55-65° Celsius (uitsluitend door microbiële activiteit)
 - lucht ingeblazen via ventilatiebuizen en gefilterd afgevoerd via koolstoffilters
 - periodiek geroteerd om te verluchten en composteringsproces te bevorderen

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

▪ Procedure in VS:

- na 30 dagen aarde overgebracht naar “uithardingsbak” → nog 3-5 weken “rijping” met afgave koolstofdioxide
- na rijping wordt aarde gezeefd om niet-organisch materiaal te verwijderen
- overblijvende botfragmenten vermalen met cremulator en bij aarde gevoegd
- resultaat: 1 m³ aan stabiele, pathogeenenvrije compost rijk aan nutriënten (stikstof, fosfor, kalium) → kan worden gebruikt als bodemverbeteraar
- teruggegeven aan familie of vrienden, of geschonken aan natuurherstelprojecten
- [compostering op 7-9 weken; prijs (all-in): 5.500\$]

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

▪ Regulering:

1. Definitie “Natural Organic Reduction”: “*contained, accelerated conversion of human remains to soil*” (Washington State)
2. “Reduction facilities” alleen in gelicentieerde faciliteiten met toezichthouder
3. Gezondheids- of mortuariumautoriteit stelt proces- en veiligheidsnormen vast voor vernietigen van pathogenen en keurt reductiekamers goed
 - minimale temperatuur en duur (≥ 131 °F / 55 °C gedurende ≥ 72 uur)
 - soms monsterneming en toetsing van eindmateriaal op zware metalen en micro-organismen
 - verwijdering van niet-organische materialen (prothesen/implantaten)
 - uitsluiting bepaalde infectieziekten (Creutzfeldt-Jakob, Ebola, actieve

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Regulering:

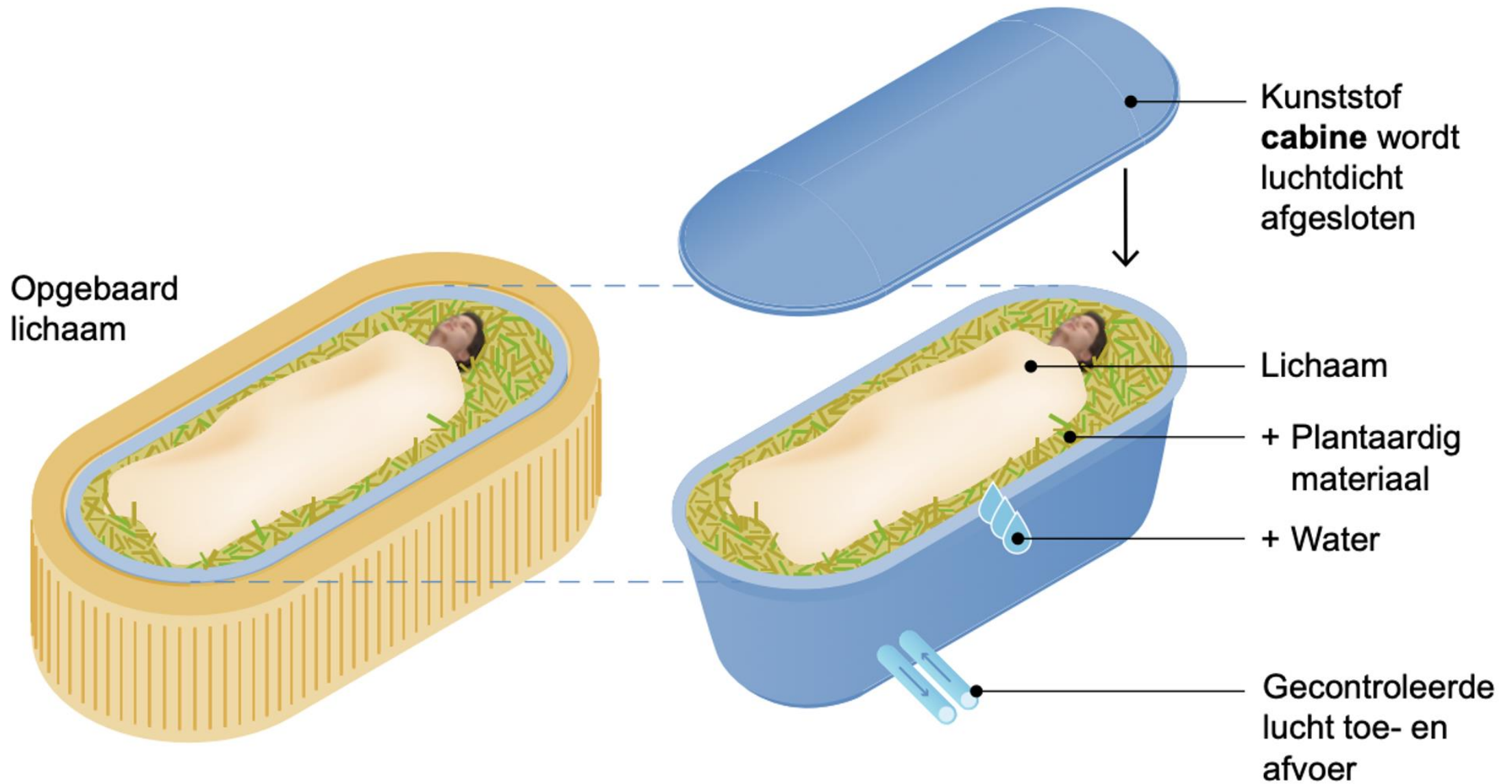
- 4. “Reduced human remains” (tot aarde gereduceerde resten)

- mogen enkel worden geïncorporeerd in toplaag van bodem, door persoon met beschikkingsrecht of door faciliteit in conservatiegebied
 - soms: verbod verkoop aarde; verbod gebruik voor voedselgewassen

- 5. Strikte eisen voor identificatie en registratie (logboek, uniek ID-schijfje/label)

- 6. Straf- en nalevingskader.

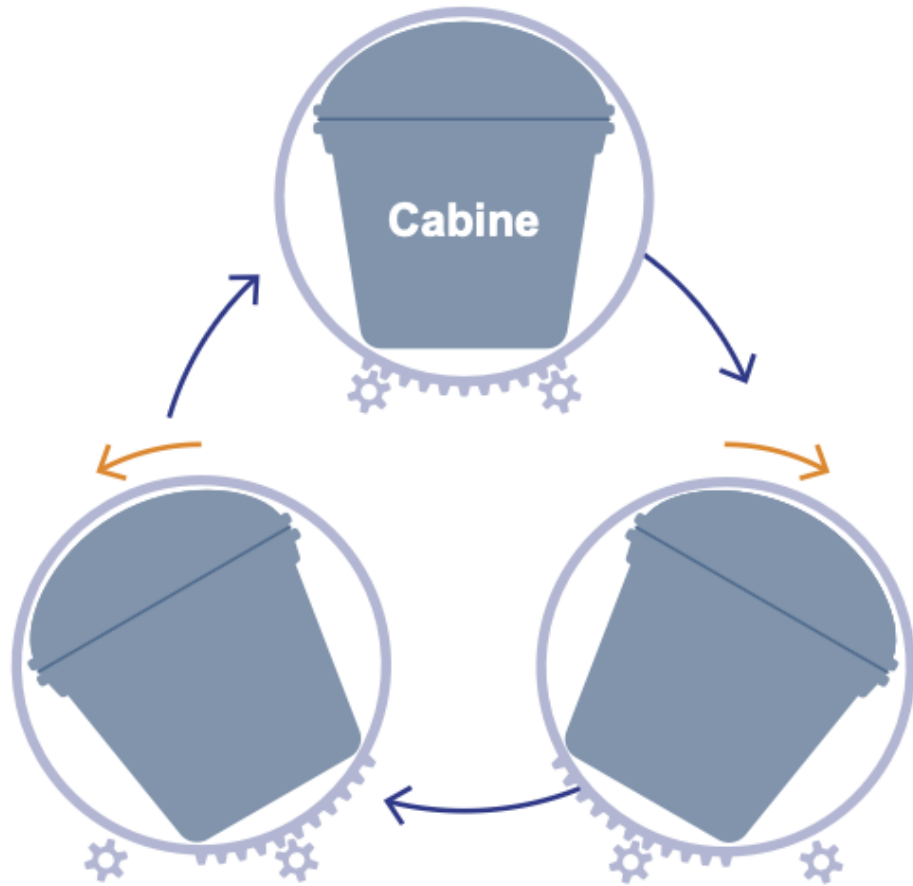

(Gezondheidsraad – Toelaatbaarheid humaan composteren en alkalische hydrolyse, 2025)

Tijdens het composteringsproces

wordt de cabine regelmatig langzaam
heen en weer bewogen

Na circa 40 dagen

blijft over:

Menselijke reststoffen

Skelet

wordt vermalen

Lichaamsvreemde objecten
(zoals protheses, vullingen,
pacemaker)

worden er uitgefilterd

(Gezondheidsraad – Toelaatbaarheid humaan composteren en alkalische hydrolyse, 2025)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Pilotproject in Duitsland:
 - Berlijnse bedrijf Circulum Vitae GmbH (merknaam *Meine Erde*)
 - 2024: tijdelijk wettelijk experimenteerkader in Sleeswijk-Holstein (Gesetz über das Leichen-, Bestattungs- und Friedhofswesen, §15a)
 - Procedure in Duitsland:
 - lichaam in gesloten cilindervormige container (Kokon) samen met plantaardig substraat van houtsnippers en stro
 - cilinder blijft 40 dagen afgesloten → 1 m³ compost
 - nabehandelingsproces van twee weken, waarbij klei- of steenmeel wordt toegevoegd om activiteit te verminderen
 - menselijke reststof op begraafplaats (*Friedhofszwang*) in graf tot 30 cm diep

(Meine Erde: vanaf 4250€)

(Meine Erde)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Pilotproject in Duitsland:
 - Controverse
 - *Meine Erde*: procedure wordt door Instituut van Rechtsgeneeskunde van Universiteit Leipzig wetenschappelijk begeleid
 - klacht van uitbater crematorium tegen *Meine Erde* over valse reclame
 - Landgericht Berlin II, 91 O 104/23, 4 juni 2024: *Meine Erde* met dwangsom verboden nog reclame maken met bewering dat procedure effectief en veilig verklaard werd want Instituut heeft slechts twee gecomposteerde lichamen onderzocht opgestuurd door firma zelf

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Pilootproject in Duitsland:

- Controverse

- Duitse uitvaartsector en geconsulteerde experts:

- dringend behoefte aan echte wetenschappelijke begeleiding

- verontrustende details uit patentaanvraag (der Spiegel): lijkt meer op industriële compostering van bioafval (cf. “Kompostierungsgemisch” in plaats van “Menschen” of “Leichen”)

- grote hallen met tientallen cocons in rekken = “massa-afhandeling” van doden

- beleidsmakers in Beieren, Baden-Württemberg en Noordrijn-

Westfalen: geen toelating voor bijzetting van “aarde” in onze deelstaat

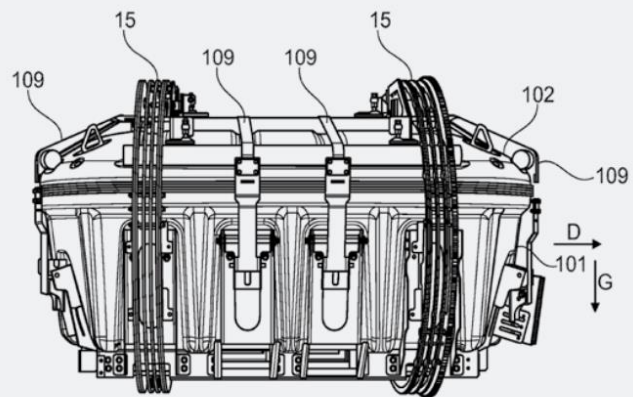

Fig. 31

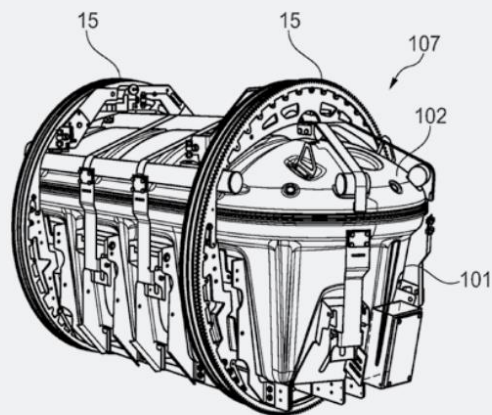

Fig. 32

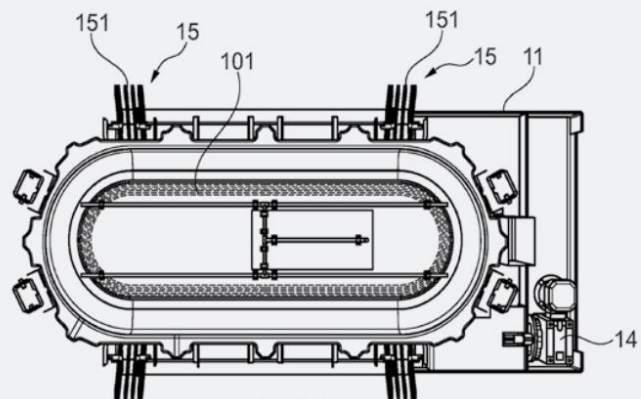

Fig. 35

(patentaanvraag
WO2023084036A1)

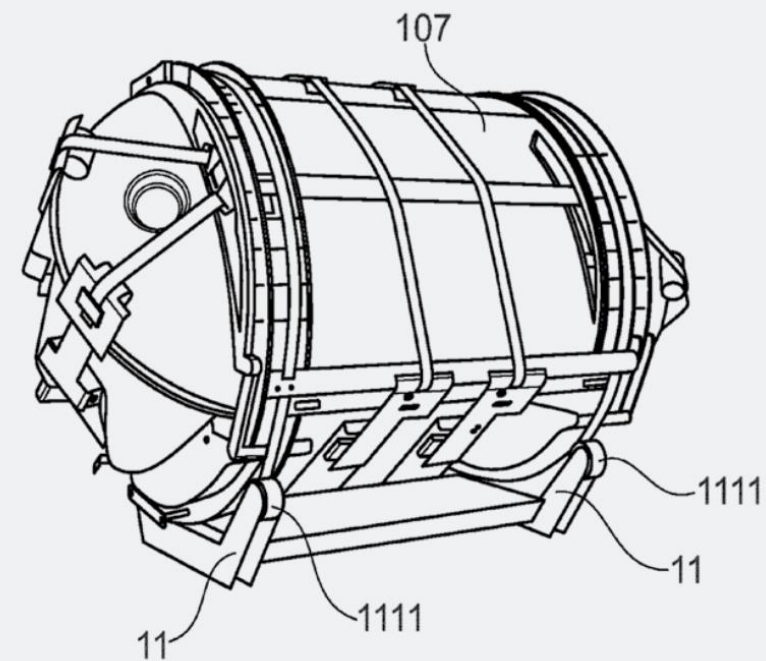

Fig. 37

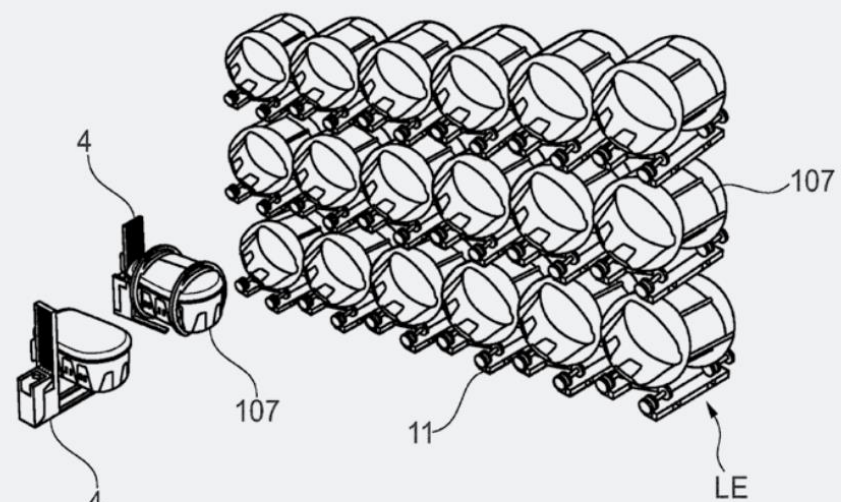

Fig. 38

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- **Canada:** Consultation Paper Ontario “Regulating Alkaline Hydrolysis and Other Alternative Methods of Disposing of Human Remains”, 3 maart 2020
- **VK:** UK law commission, Consultation Paper New Funerary Methods, 4 juni 2025
- **Frankrijk:** Proposition de loi d’expérimentation visant à développer l’humusation, n° 794 (31 januari 2023) → kader om experiment met humusatie toe te laten
- **Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek**
 - Advies nr. 79 van 8 november 2021 betreffende nieuwe vormen van lijkbezorging
 - Briefadvies nr. 20 betreffende de resomatie en veraarding in gecontroleerde omstandigheden, 23 juni 2025
- **Gezondheidsraad (Nederland)**
 - Toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging, 25 mei 2020
 - Toelaatbaarheid humaan composteren en alkalische hydrolyse, 2 oktober 2025

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering): Beoordelingskader Ned.

1. Veiligheid
 - a) Gegarandeerde technische veiligheid
 - b) Geen verspreiding van risicovolle agentia
2. Waardigheid
 - a) Gegarandeerde afbraak van het lichaam
 - b) Geen ongewilde vermenging van lichamen en de overblijfselen daarvan
 - c) Geen publieke waarneembaarheid van het afbraakproces
 - d) Gegarandeerde integriteit van het lichaam en de overblijfselen daarvan
3. Duurzaamheid
 - a) Minder beslag op eindige grondstoffen
 - b) Minder schadelijke emissies
 - c) Minder beslag op beschikbare ruimte

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering): Beoordelingskader Ned. + Bel.

1. Veiligheid
 - a) Gegarandeerde technische veiligheid
 - b) Geen verspreiding van risicovolle agentia
 2. Waardigheid
 - a) Gegarandeerde afbraak van het lichaam
 - b) Geen ongewilde vermenging van lichamen en de overblijfselen daarvan
 - c) Geen publieke waarneembaarheid van het afbraakproces
 - d) Gegarandeerde integriteit van het lichaam en de overblijfselen daarvan
 3. Duurzaamheid
 - a) Minder beslag op eindige grondstoffen
 - b) Minder schadelijke emissies
 - c) Minder beslag op beschikbare ruimte
- Respect voor laatste wens overledene
 - Aandacht voor respectvol afscheid en mogelijkheid tot rouw
 - Aandacht voor financiële aspect
 - Technische uitvoerbaarheid

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek:
 - “de techniek is uitvoerbaar, veilig en duurzaam”
 - “humusatie in gecontroleerde omstandigheden kan in principe in aanmerking kan komen om op middellange termijn als vorm van lijkbezorging toe te laten en aan te bieden”
 - “belangrijk de projecten en ontwikkelingen met gecontroleerde humusatie in het buitenland goed op te volgen”
 - “onduidelijk in hoeverre er in België een vraag bestaat naar humusatie in gecontroleerde omstandigheden” → kan vraag naar natuurlijke humusatie niet beter worden ingewilligd door natuurbegraven? → Briefadvies nr. 20 (23 juni 2025): opiniepeilingen nodig

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

- Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) (mei 2025)
 - “over proces van veraarding onder gecontroleerde omstandigheden is er bijna geen wetenschappelijke of technische informatie beschikbaar”
 - [“de techniek is uitvoerbaar, veilig en duurzaam”?]

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

3. Humusatie (menselijke compostering):

▪ Gezondheidsraad:

- risico's voor verspreiding van schadelijke agentia tijdens composteerproces en bij bestemmen van menselijke reststoffen
 - prionen, sporenvormende bacteriën, mycobacteriën en DNA-virussen kunnen composteerproces (55-70°C) overleven
 - besmettingsgevaar met Creutzfeldt-Jakob, Ebola en tuberculose
 - verspreiding antimicrobiële resistentie
 - pathogenen zullen zich vermeerderen door aan- en afvoer van verse lucht
 - kunnen zich door luchtafvoer en bij openen cabine en vermalen verspreiden
 - als wordt toegelaten dan via begraving → negatief voor duurzaamheid
 - onvoldoende wetenschappelijke literatuur → afwezigheid processtandaard

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- “water cremation”, “flameless cremation”, “green cremation”, “bio-cremation” (“Resomation Ltd”)
- eind 19de eeuw ontwikkeld om organische meststof te genereren uit dode boerderijdieren + verwerking resten dierenexperimenten
- 2011: commercieel als uitvaartmethode (Resomation; Florida)
- toegelaten in
 - 26 staten VS (Minnesota 2003) + 4 provincies/territoria Canada
 - 3 staten/territoria Australië + Zuid-Afrika (2019; geen juridisch kader)
 - Europa: Ierland (2023; geen juridisch kader); Noorwegen (algemeen kader; geen toepassing)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- Procedure:

- lichaam in stalen drukvat
- toevoeging water en 5%-oplossing van alkalische chemicaliën (kalium- en/of natriumhydroxyde)
- vat wordt onder druk gebracht en water verwarmd
 1. hoge druk/hoge temperatuur (150 à 160 °C)
 2. weinig druk/temperatuur onder kookpunt (93-98 °C)
- diverse koelings- en spoelstappen
- zachte weefsel afgebroken tot moleculen die zich vermengen met water en alkalische chemicaliën

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- Procedure:

- restproduct:

- residuele vloeistof (“effluent”) (ca. 1.500 tot 2.000 liter effluent per cyclus)
- botfragmenten en tanden → gedroogd en vermalen tot calciumpoeder (behandeld als crematie-as)
- metalen delen (prothesen, etc.) verwijderd via magnetisatie

- proces duurt (afhankelijk van temperatuur, druk en het gewicht van lichaam) twee tot achttien uur

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- Regelgeving

- alkalische hydrolyse meestal geclassificeerd als vorm van crematie
 - “cremation includes disposal of the body by alkaline hydrolysis” (New South Wales, Australië)
 - cremation = “the technical process that reduces human remains to bone fragments or soil by using alkaline hydrolysis, incineration or natural organic reduction” (Nevada)
 - “alkaline hydrolysis” = “a process whereby human remains are placed in a pressure vessel containing water and potassium hydroxide. With the introduction of heat and pressure the human remains are reduced to bone fragments” (Saskatchewan, Canada)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

▪ Regelgeving

- vergunningenstelsel van crematoria van toepassing (of gelijkaardig)
 - specificaties over temperatuur, chemische concentratie en timing (vaak “lage temperatuur” alkalische hydrolyse niet toegelaten)
 - inwikkelen van lichaam
 - verbod op samenvoegen van resten tijdens proces
 - opvolgingssystemen (cf. beveiligde etikettering, tijdsregistratie) zodat lichaam gedurende hele proces identificeerbaar/ traceerbaarheid blijft
 - bijhouden prestatiegegevens; onderhoud apparatuur; regelmatige inspecties van locatie; veiligheids- en noodprocedures en ontwerpvoorschriften
- + specifieke regels: opslag en verwerking effluent (soms verbod riool)

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie): Beoordelingskader Ned. + Bel.

1. Veiligheid
 - a) Gegarandeerde technische veiligheid
 - b) Geen verspreiding van risicovolle agentia
 2. Waardigheid
 - a) Gegarandeerde afbraak van het lichaam
 - b) Geen ongewilde vermenging van lichamen en de overblijfselen daarvan
 - c) Geen publieke waarneembaarheid van het afbraakproces
 - d) Gegarandeerde integriteit van het lichaam en de overblijfselen daarvan
 3. Duurzaamheid
 - a) Minder beslag op eindige grondstoffen
 - b) Minder schadelijke emissies
 - c) Minder beslag op beschikbare ruimte
- Respect voor laatste wens overledene
 - Aandacht voor respectvol afscheid en mogelijkheid tot rouw
 - Aandacht voor financiële aspect
 - Technische uitvoerbaarheid

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie)

- Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek:
 - “kan in principe aangeboden worden als nieuwe vorm van lijkbezorging”
 - “meer nog dan humusatie staat techniek op punt”
 - “proces kan gegarandeerd technisch veilig verlopen” + “geen verspreiding van risicovolle agentia”
 - “scoort goed op vlak van duurzaamheid”
 - minder grondstoffen verbruikt dan bij cremieren of begraven
 - brandstofverbruik en CO2 emissies zijn lager dan bij cremieren en er komen naar verhouding minder schadelijke stoffen vrij
 - legt beduidend minder beslag op beschikbare ruimte dan begravenis

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie)

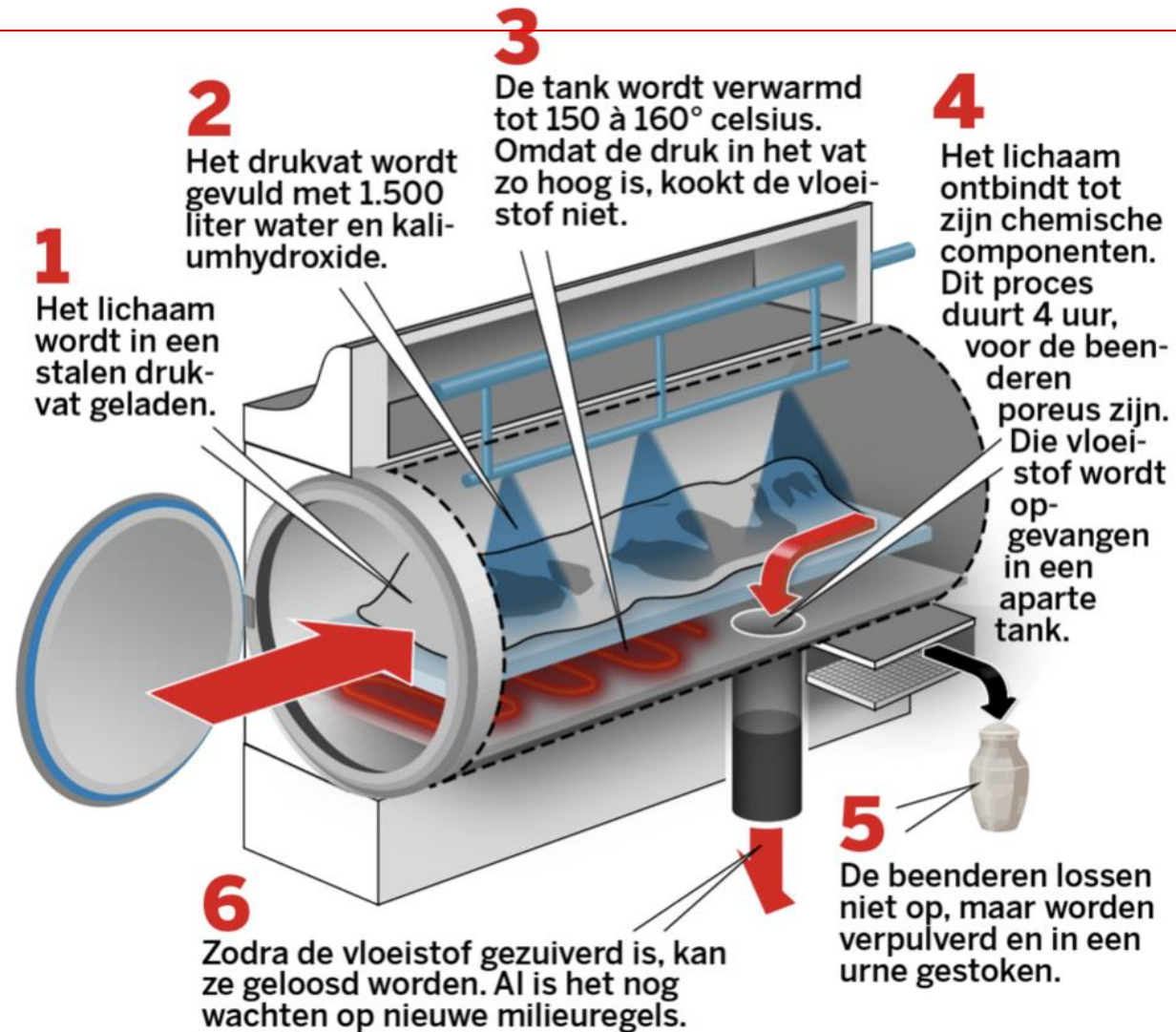
- Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-Ethiek:
 - Briefadvies nr. 20 betreffende de resomatie en veraarding in gecontroleerde omstandigheden, 23 juni 2025
 - “Welke voorzorgen zijn vereist om bij resomatie lichaam waardig te behandelen, gegeven dat bij dit proces het lichaam uit kist wordt gehaald, in “resomator” wordt geplaatst en bewaakt/opgevolgd wordt tot na resomatie, in tegenstelling tot crematie waarbij personeel geen direct contact met lichaam heeft?”
 - Antwoord: “contact op zich is niet strijdig is met menselijke waardigheid, op voorwaarde dat wordt omkaderd door strikte regels en met respect wordt uitgevoerd”

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- Gezondheidsraad:
 - “voldoet in principe aan gestelde voorwaarden voor veiligheid, waardigheid en duurzaamheid”
 - maar nabehandelingsstap voor effluent
 - via riool afgevoerd naar rioolafvalwaterzuiveringsinstallatie
 - kan ook lokaal gezuiverd worden
 - effluent direct, dus zonder te zuiveren, als bemester gebruiken
 - per tankauto vervoeren naar slibvergister om biogas te produceren

België: Pilootproject Pontes 20 oktober 2025

(Pontes/GVA/ATV)

België: Pilootproject Pontes 20 oktober 2025

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie):

- Nederland: Voorstel van “Wet bestemming lichamen van overledenen”
 - on hold want nieuw rapport beoordeelde milieu-impact van alkalische hydrolyse minder gunstig dan voorheen
 - adviesaanvraag aan Gezondheidsraad om advies over alkalische hydrolyse te actualiseren → “Toelaatbaarheid humaan composteren en alkalische hydrolyse, 2 oktober 2025”
 - “voldoet nog steeds aan voorwaarden rondom duurzaamheid van beoordelingskader” → “geen aanleiding om eerdere positieve advies over toelaatbaarheid van alkalische hydrolyse te herzien”
 - nabehandeling om zuurgraad naar beneden te brengen; afvoer via riool vergunningplichtig maken; indien nodig per tankwagen afvoeren naar bedrijfsafvalwaterzuiveringsinstallatie of vergistingsinstallatie

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie): “Wet bestemming lichamen van overledenen”

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

§ 1. Begrippen en reikwijdte

Artikel 1. Begripsbepalingen

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

alkalische hydrolyse: “het proces waarbij het lichaam van een overledene wordt opgelost in een basische vloeistof, waarbij een vloeistof en een vaste stof overblijft”;

§ 2. Bestemmingen

Artikel 3. Toegelaten bestemmingen

Het lichaam van een overledene mag slechts worden begraven, gecremeerd, alkalisch gehydrolyseerd of een bijzondere bestemming als bedoeld in de artikelen 75 en 78 worden gegeven.

Artikel 5. Wilsbeschikking bestemming

1. In de bestemming, bedoeld in de artikelen 3 en 4, wordt voorzien in overeenstemming met de wens of de vermoedelijke wens van de overledene, tenzij dat redelijkerwijs niet geveerd kan worden.

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie): Ned. “Wet bestemming lichamen van overledenen”

Hoofdstuk 3. Algemene procedures voor de bestemming

§ 2. Termijn

Artikel 27. Termijn

1. Begroaving, crematie of alkalische hydrolyse geschiedt uiterlijk op de tiende dag na het overlijden.
2. Crematie of alkalische hydrolyse geschiedt niet eerder dan 36 uur na het overlijden.

Hoofdstuk 5. Algemene bepalingen voor de bestemmingen

Artikel 37. Gemeentelijke en bijzondere voorzieningen

1. De begraafplaatsen, crematoria en hydrolysatoria worden onderscheiden in gemeentelijke en bijzondere. [...]

Artikel 38. Terbeschikkingstelling en gebruik voorzieningen

Het is verboden een begraafplaats, crematorium of hydrolysatorium ter beschikking te stellen of te gebruiken, als deze niet [...] krachtens deze wet is aangelegd of in gebruik is genomen.

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie): Ned. “Wet bestemming lichamen van overledenen”

Artikel 40. Vergunning gebruik

1. Het in gebruik nemen en wijzigingen van het gebruik van een begraafplaats, crematorium of hydrolysatorium vereist een vergunning van het college van burgemeester en wethouders. De vergunning wordt slechts geweigerd, indien niet aan de wettelijke voorschriften is voldaan.
2. Het college van burgemeester en wethouders kan voorschriften aan de vergunning verbinden teneinde de grond geschikt te maken om als begraafplaats, crematorium of hydrolysatorium te dienen.

Artikel 41. Registerplicht

1. De houder van een begraafplaats, crematorium, hydrolysatorium of een plaats van bijzetting houdt een openbaar register bij. Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de gegevens die in het register worden vastgelegd.

Vraag om nieuwe vormen van lijkbezorging

4. Alkalische hydrolyse (aquamatie): Ned. “Wet bestemming lichamen van overledenen”

Hoofdstuk 8. Alkalische hydrolyse

§ 1. Hydrolysatorium

Artikel 72. Alkalische hydrolyse

Alkalische hydrolyse geschiedt in een hydrolysatorium.

Artikel 73. Nadere regels alkalische hydrolyse

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de wijze van alkalische hydrolyse en de inrichting van hydrolysatoria.

§ 2. Vaste stof

Artikel 74. Vaste stof

1. Na de alkalische hydrolyse bergt de houder van het hydrolysatorium de vaste stof.
2. De vaste stof wordt geborgen in een of meer stofbussen. Op het bergen en de bestemming van de vaste stof zijn de artikelen 63, tweede en derde lid, 64 en 71 van overeenkomstige toepassing. [= “Bestemming van de as: bijzetting; verstrooiing; ter beschikking aan nabestaande”]

Hoofdstuk 11. Toezicht en handhaving (§ 1. Bestuursrechtelijk toezicht; § 2. Strafbepalingen)

Stand van zaken

1. “Natuurbegraafplekken”
2. “Natuurbegraafplaatsen”
- ~~3. [Cryolyse]~~
- ~~4. [Entomologische ontbinding]~~
5. **Humusatie (menselijke compostering)**
 1. Onvoldoende wetenschappelijke literatuur → afwezigheid processtandaard bemoeilijkt beoordeling
 2. Wat met pathogenen (prionen, sporenvormende bacteriën, mycobacteriën en DNA-virussen)?
6. **Alkalische hydrolyse (aquamatie)**
 1. Proefproject Pontes → testen chemische samenstelling → regelgeving 2027-28?
 2. Nederland: adoptie Wet bestemming lichamen van overledenen?

University
of Antwerp

AHLEC

ANTWERP HEALTH LAW
AND ETHICS CHAIR

Q&A

Kristof.VanAssche@UAntwerpen.be